

Ordinationes, & Statuta hominum loci
Agarij Vallis Antigori.

1512. 10. Aprilis.

N^o Nomine Domini Amen Millesimo quin-
gentesimo tertio decimo indictione prima
die decimo mensis Iulij in loco Baceni Vallis
Antigori vtz. in platea prope domum habi-
tationis Laurentij fil. q. Bartolomei Rossetti
de Baceno, & corā Spectabili viro Domino
Claus halter hōhorando Foch, & potestate
Vallis suprascriptæ pro Illustrissimis Domi-
nis Confederatis, & DD. præf. Vallis, &
pertinentiarum. Comparuit Petrus fil. qu.
alterius Petri Pezij de Agario tamquam
Consul, & Consulario nomine Communis, & Hominum de
Agario dicens, & exponens præfato Domino Foch quod
in plena, & generali vicinantiā totius Cōmunis, & Hominum
de Agario, & per ipsos Homines fuerunt, & sunt ijs diebus
proxime elapsis compilata, facta, & ordinata certa eorum
statuta, & ordinamenta ad exaltationem præfatorum Illustris-
simorum, & Excellentissimorum DD. nostrorum, & pro
conservatione Reipublicæ ac Ducchorum, Bladurum, & feni,
& aliarum rerum, & bonorum ipsorum Communis, & Homi-
num de Agario, & tam parui, quam magni, & petens a præf.
Domino Foch, ut mihi Iacobo Notario infrascripto tamquam
publicæ personæ imponeret, ut ipsa ordinamenta, & statuta
scriberem, & in publicam formam redigerem. Et qui præf.
D. Foch attendens præmissa, & quod in omnibus partibus,
& in omni Comuni conficiuntur statuta, & ordinamenta
pro pacifico statu, & conservatione Reipublicæ mihi Notario
Infrascripto imposuit ad ea scribenda ad eorum libitum vo-
luntatis, dummodo non sint contra statum, & honorem
præfatorum Illustrissimorum Dominorum, Dominorū nostro-
rum, & præfati Domini Foch, & ipsa omnia, & singula statuta,
& ordinamenta approbavit, & confirmavit idem D. Foch.
In primis idem Petrus Consul dicit, quod per dictos Homines de
Agario,

Agario, & vicinos vnanimitèr, & concorditèr, & nemine
eorum discrepante in dicta eorum Vicinantia statutum, &
ordinatum fuit, & est, quod non sit aliqua persona, vicina dicti
Communis, & Hominum de Agario, nec aliqua persona
forensis, quæ audeat, nec præsumat Incidere infra, nec ex-
portare, seu abicere, & extirpare aliquam Plantam
Buschi cuiusvis maneriei sit, & existat in Buschis, & extra
Buschos ipsorum Communis, & Hominum de Agario, & hoc
sub pena, & banno libr. trium Imperialium pro qualibet
Planta incisa infra, & librarum trium Imperialium pro quali-
bet Planta abstrata extra dictos Buschos, quæ pena perueniat
tertia pars præfato D. Foch, tertia pars Accusatori, & reliqua
tertia pars Consuli dicti Communis, & quod quilibet fide
dignus possit cum Sacramento accusare.

Saluo infra scripto Buscho de Naua.

Item dicit, quod per dictos Comune, & Homines de Agario
statutum, & ordinatum fuit, & est, quod non sit aliqua persona
vicina dicti Communis, nec etiam forensis, & extranea, quæ
audeat, nec præsumat in dictis eorum Buschis vbi cunq; sint
super toto Territorio, & Dominio ipsorum Communis, &
Hominum de Agario Buscare, nec sbroare aliquas, seu ali-
quam Plantam seu Plantas Buschi laricis, nec alterius Buschi
cuiusvis maneriei sub pena, & banno libr. trium Imperialium
pro qualibet Planta Buscata, & libr. trium Imperialium
pro qualibet Planta Sbroata, quæ pena perueniant tertia pars
præfato D. Foch, tertia pars Accusatori, & reliqua tertia pars
Consuli, & quod quilibet fide dignus possit cum Sacramento
Accusare.

Item dicit, quod per dictum Comune, & Homines statutum, &
ordinatum fuit, quod non sit aliqua persona vicina dicti Com-
munis, nec forensis, quæ audeat, nec præsumat incidere
aliquas Plantas Buschi cuiusvis maneriei, nec ligna colligere
à Merguno in intus versus Agarium sub pena, & banno medi
grossoni pro quolibet fasso lignæ, & medi grossoni pro qua-
libet Planta. Quæ pena perueniant vsupra, & quod quili-
bet possit vsupra.

Item

Item dicit vsupra quod per dictos Homines statutum, & ordinatum fuit vsupra, pro Republica que dicitur Villa de Agario in hieme minatur a lauēcha de Toperā, & quæ alijs submisit dictā Villam statutum fuit vsupra quod non sit aliqua persona dicti Communis, & Hominū de Agario, quæ audeat, nec præsumat Buschare, incidere aliquam Plantam Buschi, nec Ratteras stropare, nec stratumare sz: a via inferius, quæ vadit, & tendit extra per Toperam, & a Villa in superius per totam spondam in intus, & in foris, & hoc sub pæna, & banno librar. quinque Imperialium pro qualibet Planta viridi incisa, & pro qualibet vice.

Item dicit, quod per dictos Commune, & Homines statutum, & ordinatum fuit vsupra quod nō sit aliqua persona dicti Communis, nec forensis, quæ audeat, nec præsumat pasculare, nec pasculari permittere cum capreis seu gliolis in pratis, & campis dicti Communis, & Hominum de Agario scilicet in tempore veris, & tempore quo crescunt mæsses, nec cum dictis ardis in dictis pratis, & Bladis damnum aliquod dare. Sub pœna, & banno medij grossoni pro qualibet noda, & quolibet ardo, quolibet die, & medij grossoni pro qualibet vice.

Quæ pæna perueniat vsupra.

Item dicit, quod statutum, & ordinatum fuit, quod quandoeunque & quotiescunque dicti Commune, & Homines de Agario Communiter ordinabunt de eundo Communiter ad alpes cum suis bestiis, quod qualibet persona dicti Communis, & Hominum de Agario teneatur, & debeat cum suis bestiis ire ad alpes prout ordinatum fuerit, & prout Communiter faciunt alij vicini, & hoc sub pæna, & banno solidum scilicet Imper. pro quolibet die, quo steterit retro alios vicinos. Quæ pæna perueniat tertia pars Consuli, & alix duæ partes Cōmunitati.

Item dicit quod per dictos Homines, Commune, & vicinos de Agario statutum, & ordinatum fuit, & est, quod non sit aliqua persona dicti Communis de Agario, & vicina nec forensis, quæ a modo in antea audeat, nec præsumat incidere, nec ruschare, nec sbrouare Ramos, aliquas Plantas, seu aliquam Plantam Buschi laricis, Auodi, Pezanighe, nec alterius cuius-

ius manericij Buschi in Buschode Agario ipsorum Comuni,
& Hominū de Agario vtz. vbi dicitur ad cursum della Costa,
& ad turrin naue intus, & incipiendo ad planum de saxis, &
à curso vejro in intus tantum, quantum durat Dominium, &
Buschum ipsorum de Agario sub pæna, & banno vnus scuti
auri pro qualibet Planta incisa, & vnus scuti auri pro qualibet
Planta Ruschata, & vnus scuti pro qualibet Planta Sbroata,
quæ pænæ perueniant vsupra.

Item dicit vsupra quod per dictum Commune, & Homines de
Agario statutum, & ordinatum fuit, quod non sit aliqua per-
sona vicina, nec forensis, quæ audeat paschulare, nec permit-
tere cum suis bestiis in, & super totis ipsorum alpibus, & spe-
cialiter in Alpe de Albioncha subtus, & supra Schezigū vsq;
ad oguretum in cimitate, scilicet à festo S. Ioannis Baptistæ,
vsq; ad festum S. Machaelis, & hoc sub pæna, & banno librar.
quinq; Imperialium pro qualibet noda Bestiarum, & pro qua-
libet die. Quæ pænæ perueniant vsupra. Saluo inter ipsos
vicinos possint augere, & minuire pro cundo ad alpes, &
quando Communiter voluerint.

Item dicit vsupra quod per dictum Commune, & Homines de
Agario statutum, & ordinatum fuit, quod non sit aliqua per-
sona vicina, nec forensis, quæ audeat, nec presumat paschulare,
nec premittere cum suis bestiis in, & super totis ipsorum Al-
pibus, vsupra, & specialiter in Alpe peghiale à quædam
scharpia saxorum bianchum rebium prout descendit, & ex-
plouit aqua inferius vsq; ad Fossū retro Lagum, & vbiq;
explouit aqua versus ipsorum dominium, & hoc sub pæna
supra scripta pro qualibet noda bestiarum, & pro quolibet die.
Quæ perueniat vsupra.

× Item quod non sit aliqua persona forensis, quæ audeat nec præ-
sumat paschulari facere cum suis bestiis bouinis, nec minutis,
equis, Mulis, & Asinis à festo S. Ioannis Baptistæ vsq; ad festū
S. Michaelis in omni anno vsq; Imperialiū in, & super Monte
appellatum Saxū della Rossa tendens vsq; ad locum appel-
latum Montū, & vsq; ad Alpem della Caxella, & à cimitate
inferius de Alpe de Giardinoro inferius, & à meridie cōfinis
de

de Alpe de Vargnana in intus vsq; in cimitatum Saxi de Costa
superius, & à sero Ridum della Pixa, & à media nocte culmen
de Naua de cima inferius vsq; in fundum de Alpe de Valcho-
cha inferius totam Alpem de Poijana, & de topera, sub pæna
& banno solid. viginti Imperialium pro qualibet bestia bo-
uina solidorum decem pro singula bestia minuta, & quolibet
die, & librarũ trium pro quolibet equo, equa, Mulo, & Asino,
& quolibet die. Et quæ pena perueniat vt supra.

Item quod non sit aliqua persona forensis, quæ audeat, nec præ-
sumat senare in, & super toto Dominio, & Territorio Com-
munis, & Hominum de Agario sub pæna, & banno solid.
viginto pro qualibet fasso feni, & pro qualibet persona. Quæ
pæna perueniat vt supra.

Item quod non sit aliqua persona forensis, quæ audeat, nec præ-
sumat paschulare, nec paschulari facere cum eorum bestiis
bouinis, & minutis vt supra à festo S. Ioannis Baptistæ, & S.
Michaelis omni anno vsq; Imperialium, & cuiuslibet anni vlz.
à plano de Saxi vsq; ad locum della Taubucheria, & vsq; ad
ridum della Pixa intus versus Agarium; sub pæna, & banno
solid. viginti Imperialium pro singula bestia bouina, &
solid. decem pro singula bestia minuta, & quolibet die, &
pro qualibet vice. Quæ pena perueniat vt supra, & quod
quilibet fide dignus possit accusare.

Item quod non sit aliqua persona vicina, quæ audeat, nec præ-
sumat vendere, vel alienare aliqua bona immobilia existentia
super toto Dominio, & Territorio Hominum de Agario ali-
quibus forensibus, sub pæna, & banno tertie partis pretij
dicti Ven., & vltius quod nisi alij vicini Homines possint
infra annum, & diem recuperare rem venditam absque spe-
ciali licentia Domini eorum Vicarij, & Hominum de Agario.

Item ordinatum fuit, & est per dictos Commune, et Homines
de Agario quod si contigerit aliquo tempore in futurum esse
aliquas faminas de hæreditate, et casu, quo dictæ famine
vt supra se nupserint alicui forensi, quod subito sint priuatae ab
omni iure Alpiũ, & paschulorum dictorum Hominum de
Agario, et vicinatus ipsorum de Agario, et priuentur tertia
parte bonorum primorum.

Item

Item quod non sit aliqua persona vicina, quæ audeat, nec præsumat conducere, nec conducti facere aliquas bestias bouinas, nec minutas forenses in eorum Alpes absq; licentia Consulis, et Hominum de Agario sub pæna, & banno solid. viginti Imperialium pro singula bestia bouina, & solid. decem pro singula bestia minuta, & librarum trium pro singulo equo; & equa, Asino, et Mulo, & pro quolibet die, et qualibet nocte.

Item quod non sit aliqua persona vicina, quæ audeat, nec præsumat, corneius bestiis carigare eorum Alpes, antequam ordinatum fuerit per vicinos sub pæna vnius scuti, et similiter discarigare vsque quo discarigauerint omnes vicini sub pæna prout supra.

Item quod non sit aliqua persona vicina, quæ audeat, nec præsumat fenare cursum del Poijalla sub pæna vnius scuti vt supra.

Item quod non sit aliqua persona vicina, quæ audeat, nec præsumat paschulare, nec paschulari facere cum eorum bestiis in Campis, Possessionibus, Pratis, existentibus super plano de Agario vsque ad festum S. Mariæ mensis Septembris quolibet anno vsque Imperialium sub pæna scuti vnius pro singula bestia bouina, et solid. 40. Imperialium pro singula bestia minuta, et pro singulo die, et vterius, quod teneatur soluere damnum passo duplum estimationis factæ per estimatores Agarij.

Item quod non sit aliqua persona vicina, quæ audeat, nec præsumat cum eius bestiis paschulare, nec paschulari facto à loco de Costa, et à Marguno inforis vsq; ad festum S. Michaelis omni anno vsque Imperialium, sub pæna solid. viginti Imperialium pro singula bestia bouina, et pro singulo die absq; licentia Consulis, et Hominum de Agario. Reseruatis illis, qui vellent paschulare in loco de Biganzolis versus Ruesonũ.

Item quod non sit aliqua persona vicina, quæ audeat fegare, nec fenare in, et super Medario alterius personæ sub pæna solid. 32. Imperialium pro singula persona, et singula vice 1526. indiçtione prima die Sabbati primo mensis Maij in Burgo Domi in Domo habitationis raci Gasparis.

Gaspar Bacenus Vicarius anno præsentis 1526. affirmavit, et affirmat.

affirmat, et approbavit, & approbat omnia capitula suprascr.
Anno, Indictione, die, & loco superscriptis.

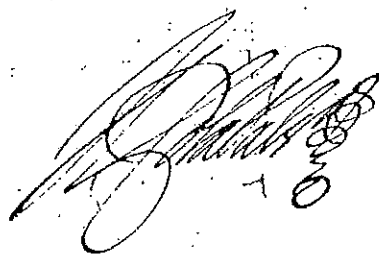
Ioannes Marinus nomine suo, et nomine D. Ioannis de Vlmo
ambo ex con Dominis Agarij vna cū D. Gaspare superscripto
affirmavit, approbavit, et affirmat, et approbat omnia capitula
superscripta.

1647. Die tertia Ianuarij in Oppido Domus Ossula.

Nos Don Iulius Montius Feudatarius Agarij, Ausonij, Costa,
Saleggij, & pertinentiarum visis predictis Statutus proprijs
locorum Agarij, Ausonij, & Costa, vna cum eorum confir-
mationibus per precessores nostros factis, auditisq; nostris
subditis in predicta Communitate commorantibus eadem
in viridi observantia exstitisse, & de presenti esse quatenus
ad nos pertinet eadem confirmamus, & approbamus.
In quorum fidem etc.

1652. Die

Septembris

A large, stylized handwritten signature in dark ink, likely belonging to Don Iulius Montius, the feudal lord mentioned in the text. The signature is written in a cursive script typical of the 17th century.